

Deltaprogramma

DeltaNieuws *special*

Nieuwsbrief | Jaargang 4 | Nummer 4 | September 2014

Inhoud

- 2 | Minister Melanie Schultz van Haegen:**
“De deltabeslissingen gaan om ons voortbestaan.”

- 9 | Burgemeester Andries Heidema:**
“Elkaar enthousiasmeren is het allerbelangrijkste.”

- 3 | Deltacommissaris Wim Kuijken:**
“Voor het eerst in onze geschiedenis willen we een ramp voorkómen.”

- 10 | Gedeputeerde Bert Boerman:**
“We hebben gekeken naar het belang van het IJsselmeer als geheel.”

- 4-7 | Deltaprogramma breed**
De financiën. Deltabeslissingen en voorkeursstrategieën.

- 11 | Burgemeester Ahmed Aboutaleb:**
“Gezamenlijk richten op de inhoud en niet de belangen.”

- 7 | Dijkgraaf Hans Oosters:**
“De Deltabeslissing Waterveiligheid is een grote stap voorwaarts in onze waterveiligheid.”

- 12 | Gedeputeerde Han Weber:**
“Veiligheid en zoetwater zijn cruciaal voor deze regio.”

- 8 | Dijkgraaf Gerard Doornbos:**
“De beschikbaarheid van kwalitatief goed zoetwater is aantoonbaar van invloed op de economie.”

- 13-15 | Deltaprogramma breed**
Nieuwe fase in het Deltaprogramma. Deltacongres. Agenda.

Minister Schultz van Haegen van Infrastructuur en Milieu:

“De deltabelissingen gaan om ons voortbestaan”

“Als ik zeg dat de deltabelissingen enorme betekenis hebben, druk ik me eigenlijk nog zachtjes uit. Nederland en water zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.”

“De Romeinen bouwden hier tweeduizend jaar geleden al dijken, om veilig te kunnen leven. Hoewel Nederland in twee millennia gigantisch is veranderd, is onze relatie met het water nog even belangrijk als toen. Sterker, die is alleen maar belangrijker geworden. We hebben in een kwetsbare delta een bloeiende economie en een welvarende samenleving opgebouwd. De Deltabelissingen gaan dus om ons voortbestaan. Maar ze gaan net zo goed over nieuwe kansen en mogelijkheden voor onze economie, voor wonen, werken, recreatie en natuur. Ik zie de deltabelissingen dus als de fysieke basis voor elk ander beleid voor de toekomst van ons land.”

Hoe beoordeelt u de Nederlandse relatie met het water in 2014?

“De OESO (internationale Organisatie voor Samenwerking en Ontwikkeling, red.) heeft dit voorjaar ons waterbeleid doorgelicht. We ontvingen een paar mooie complimenten, maar we zijn ook gewaarschuwd. We vinden het namelijk in ons land wel heel vanzelfsprekend om zo goed beschermd te zijn. Ons grootste risico is ons gebrek aan waterbewustzijn, zei de OESO letterlijk. Deltabelissingen nemen is dus belangrijk, maar de betekenis uitleggen is minstens zo belangrijk.”

Laat ik een voorbeeld noemen: we hebben een warme zomer achter de rug, met een lange, droge periode. Maar tussendoor kwamen ook hevige buien voor. Die zorgden voor spannende momenten in Alphen aan den Rijn, waar een dijk het dreigde te begeven. Elders stonden straten een middag blank. Voor veel mensen zijn

die momenten een anekdote, maar ze zeggen alles over de risico's die we lopen. Zeker als je weet dat de zeespiegel stijgt en het weer grilliger wordt en dat lange periodes van droogte worden afgewisseld met heviger regenval. Dan moet je dus preventief aan de slag om te zorgen dat Nederland hierop goed ingericht is. Daarnaast dreigen ook echte rampen, met veel slachtoffers en schade, als we onze dijken niet op orde houden en blijven verbeteren, zodat we ook in 2050 ook veilig zijn. Waar nodig hogen we dijken op en beschermen we de kust, maar soms is het ook nodig om water iets meer ruimte te geven. Of om in steden meer rekening te houden met water, door water altijd onderdeel van ruimtelijke inrichting te maken. Klimaatbestendig en waterrobuust bouwen, dus. En vitale en kwetsbare functies in steden en gebieden nog beter beschermen, zodat ze in geval van nood veilig zijn. En als we in 2050 genoeg zoetwater willen hebben, moet je daar ook nu al rekening mee houden. Onze relatie met water gaat dus over ongelofelijk veel verschillende vraagstukken, die allemaal met elkaar verbonden zijn.”

Hoe gaat u nu met deze deltabelissingen verder?

“Voor mij zijn twee dingen nu belangrijk: ten eerste leg ik de beslissingen vast in bestaande wetgeving, zoals de Waterwet en het Nationaal Waterplan. Dat doen we ook met de nieuwe normen voor veiligheid. Hiermee kunnen we veel gericht investeren op die plekken waar het echt nodig is. En ten tweede is het belangrijk om de samenwerking uit het Deltaprogramma vast te houden. Regionale samenwerkingsverbanden, maar ook het verbinden van vraagstukken en maatregelen, blijven cruciaal.”

Minister Schultz van Haegen: “We vinden het in ons land veel te vanzelfsprekend om zo goed beschermd te zijn.”

Wat is uw belangrijkste boodschap aan alle partijen die bij de deltabelissingen betrokken zijn?

“Je zou kunnen zeggen dat na de beslissingen het echte werk pas begint. Welke maatregelen moeten we nu nemen? Hoe doen we dat? Wie doet wat? En wat moet nu al en wat kan nog heel even wachten? Er staan nu een aantal kaders, maar de uitwerking is iets van alle betrokken partijen. Blijf elkaar opzoeken, houd elkaars doelen en middelen in het oog en verbind die met elkaar. Leer ook van elkaars inzichten en innovaties. Water houdt geen rekening met grenzen tussen waterschappen, provincies en landen. Laten we dus zorgen dat die grenzen geen bestuurlijke obstakels worden!”

Deltabeslissingen aan parlement gepresenteerd

“Voor het eerst in onze geschiedenis willen we een ramp voorkómen”

Deltacommissaris Wim Kuijken: “We zijn gaan inzien dat als je met alle overheden afspreekt in het ruimtelijke inrichtingsbeleid rekening te houden met waterovervloed of –tekort, je een heel eind verder bent met het robuust maken van de delta.” Foto: Capital Photos – Frank van Beek

De afgelopen vier jaar is er in het hele land en onder leiding van deltagcommissaris Wim Kuijken hard gewerkt aan vijf deltabeslissingen en zeven voorkeursstrategieën, die ervoor moeten zorgen dat ons land ook de komende eeuw veilig is voor water en over genoeg zoetwater beschikt. Op Prinsjesdag zijn de deltabeslissingen en voorkeursstrategieën door het kabinet aan het parlement aangeboden. “Een vrij historisch moment”, zegt Kuijken, “want het Deltaprogramma is uniek in de geschiedenis, en in de wereld: dat een land beslissingen neemt, niet nadat er een ramp heeft plaatsgevonden, maar om een volgende ramp te voorkomen.”

“Dat doen we door nationale normerende en kaderstellende beslissingen te nemen, gericht op de toekomst van ons land: de vijf deltabeslissingen. Die deltabeslissingen zijn voor verschillende gebieden vertaald in voorkeursstrategieën voor het

Waddengebied, de kust, de rivieren, het IJsselmeergebied, Rijnmond-Drechtsteden, de zuidwestelijke delta en de hoge (zand)gronden. Die gebieden krijgen veel ruimte om de kaders en normen op hun manier in te vullen, passend bij het gebied en daar is ook geld voor beschikbaar. Ik vind het dus een heel belangrijk moment, temeer omdat het niet blijft bij een voorstel. Minister Schultz (van IenM, red.) heeft ons altijd support gegeven en is nauw betrokken geweest bij ons werk. De vijf deltabeslissingen die we hebben geformuleerd voor de toekomst van onze veiligheid, zoetwatervoorziening en ruimtelijke adaptatie, zijn overgenomen door het kabinet. Het kabinet steunt ook de voorkeursstrategieën die door de regio’s zijn opgesteld. De minister doet nu het maximale om de voorstellen uit het Deltaprogramma te realiseren en te zorgen dat het Deltaprogramma formeel beleid wordt.”

Is het resultaat dat nu bij het parlement voorligt, ook wat u had gehoopt toen u aan deze klus begon?

“Het is meer. Toen ik eraan begon had ik nog geen scherp beeld van het zoetwaterbeleid, maar toen sprak ik eens met een lelieteler uit Drenthe die me zei dat het voor hem als ondernemer vooral belangrijk was om een voorspelbare overheid te hebben. Zodat hij ook over twintig jaar weet, waar hij aan toe is qua watervoorziening. Vervolgens kan hij dan beslissen om te investeren of niet. Dat heb ik met me meegedragen. Die voorspelbaarheid zit in het Deltaprogramma.

Ook ruimtelijke adaptatie, na veiligheid en zoetwater, de derde loot aan de stam van het Deltaprogramma stond in het begin niet scherp op mijn netvlies. Maar ik voelde wel aan dat het toenmalige ministerie van

VROM waar ruimtelijke beleid in onder was gebracht, moest participeren, want water en ruimte beïnvloeden elkaar sterk. Ruimtelijke adaptatie is in de loop van de jaren heel belangrijk geworden. We zijn gaan inzien dat als je met alle overheden afspreekt in het ruimtelijke inrichtingsbeleid rekening te houden met waterovervloed of –tekort, je een heel eind verder bent met het robuust maken van de delta en het op de langer termijn opvangen van de extremen van natuur en klimaat. Soms kan je bijvoorbeeld door een ruimtelijke maatregel voorkomen dat je een dijk moet verhogen. Het Deltaprogramma heeft overheden en andere partijen gestimuleerd de samenwerking op te zoeken. Die samenwerking wordt binnen de ‘deltacomunity’ zeer gewaardeerd.”

Wat zijn aandachtspunten voor de volgende fase?

“We moeten nu de deltabeslissingen en voorkeursstrategieën in concrete maatregelen omzetten. Ik vind het heel belangrijk dat in de zeven regionale gebieden die we binnen het Deltaprogramma hebben onderscheiden de gezamenlijke aanpak overeind blijft. Maar dat moeten de regio’s nu meer zelf gaan doen. Ook moeten we tempo maken bij het uitwerken en uitvoeren van de gemaakte afspraken. Ik blijf beschikbaar als regisseur; ik onderhoud de verbindingen en ben aanjager, en ook de stuurgroep Deltaprogramma blijft bestaan. De komende periode is spannend, want dan moet alles goed geregeld worden, maar ik heb er vertrouwen in.”

“Het parlement, onze opdrachtgever en wetgever, is nu eerst aan zet. De Kamerleden zijn altijd zeer betrokken geweest bij het Deltaprogramma. Maar ook al is het een zeer breed gedragen programma, het is toch spannend, want het blijft politiek en het blijft hun eindoordeel. Ik hoop dat ze tevreden zijn en dat ze het Deltaprogramma kunnen onderschrijven. Dat is voor een heleboel mensen in Nederland belangrijk.”

Reageren?

Heeft u een vraag aan de deltacommissaris? Of wilt u iets aan hem kwijt? Op het Deltacongres op 6 november heeft u de mogelijkheid om met hem in gesprek te gaan.

De financiën op een rij

Hoe betalen we het Deltaprogramma?

Gaat het lukken om de opgaven van het Deltaprogramma op tijd uit voeren? Om de deltabeslissingen te implementeren, voorkeursstrategieën te realiseren en projecten op het gebied van waterveiligheid, ruimtelijke adaptatie en zoetwatervoorziening uit te voeren is geld nodig. Veel geld. Het Deltafonds, onderdeel van de rijksbegroting, vormt voor al deze investeringen de komende decennia het belangrijkste financiële fundament.

Tot en met 2028 heeft het Deltafonds een gemiddelde omvang van ruim € 1 miljard per jaar, waarvan ongeveer zestig procent beschikbaar is voor investeringen en ongeveer veertig procent nodig is voor het reguliere beheer en onderhoud door en de kosten voor Rijkswaterstaat. Gelet op de grote opgaven waar we in de komende decennia voor staan, gaat de deltacommissaris ervan uit dat het kabinet tijdig besluit over de continuering van de voeding van het Deltafonds, zodat ook voor de jaren na 2028 genoeg geld beschikbaar is.

Naast de investeringen door het Rijk is medebekostiging door andere betrokken

De deltacommissaris gaat ervan uit dat het kabinet tijdig besluit over de continuering van de voeding van het Deltafonds, zodat ook voor de jaren na 2028 genoeg geld beschikbaar is.

partijen nodig voor een aantal maatregelen. Zo dragen waterschappen al voor vijftig procent bij aan dijkversterkingsprojecten. Ook is de vraag aan de orde hoe provincies gaan bijdragen aan rivierverruimingsprojecten. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het meenemen van maatregelen op het gebied van ruimtelijke adaptatie bij herstructurering en nieuwbouw.

Verder zijn regio’s en Rijk het commitment aangegaan om beide bij te dragen aan maatregelen voor de zoetwatervoorziening. Financieel gezamenlijk de schouders onder het Deltaprogramma zetten, blijft nodig om voortvarend verder te werken aan een veilige delta met een goede zoetwatervoorziening en een waterrobuuste en klimaatbestendige ruimtelijke inrichting.

Analyse deltacommissaris

Sinds 2011 gaat de deltacommissaris op verzoek van de Tweede Kamer ieder jaar in de rapportage van het Deltaprogramma in op “de borging van de financiering van het Deltaprogramma op lange termijn”. Om dat inzichtelijk te maken heeft hij in het DP2015 een inschatting van de waterveiligheids- en zoetwateropgaven tot 2050 gemaakt, zoals deze voortvloeien uit de deltabeslissingen en voorkeursstrategieën. Deze inschatting van de opgaven heeft hij vervolgens geconfronteerd met de tot 2050 (waarschijnlijk) beschikbare middelen.

Opgaven

Onderstaande tabel geeft een inschatting van de totale opgaven van het Deltaprogramma tot en met 2050. De kosten-schatting is exclusief de reguliere beheer- en onderhoudsinspanning, die we ook nu reeds hebben. Het is goed te beseffen, dat deze inschatting in deze fase een eerste indicatie van de kosten is.

Willen we in 2050 voldoen aan de nieuwe normen, dan lijkt daar op dit moment zo'n € 15 miljard voor nodig. Bij deze schatting is uitgegaan van alleen dijkversterking. In de voorkeursstrategie voor het rivierengebied is gekozen voor een krachtig samenspel tussen dijkversterkingsmaatregelen en

rieverruimende oplossingen. In de kostenschatting is dus rekening gehouden met de meerkosten die over het algemeen verbonden zijn aan rivierverruimingsmaatregelen: tot 2050 voor de Rijntakken circa € 1,3 miljard en voor de Maas circa € 2,2 miljard. Voor extra zandsuppleties en zoetwatermaatregelen lijkt tot 2050 voor beide circa € 0,8 miljard aan rijksmiddelen nodig. Daarnaast moet rekening gehouden worden met een nu nog moeilijk in te schatten PM-post, die verband houdt met zogenoemde areaalgroei en andere nu nog onvoorziene zaken. Daarmee komt de totale kostenschatting van het Deltaprogramma tot 2050 uit op € 20 miljard plus een PM-post.

Beschikbare middelen

Om in 2050 deze opgaven te hebben uitgevoerd, moeten we de komende jaren gestaag doorwerken aan de implementatie en uitvoering. In het Deltafonds is tot en met 2028 nu nog een kleine € 700 miljoen programmaruimte voor nieuwe projecten beschikbaar, waarvan door de minister in de nieuwe Deltafondsbegroting voorlopig € 150 miljoen is gereserveerd voor programmering van zoetwatermaatregelen de komende zes jaar. Regionale partijen voegen daar nog eens ruim het tweevoudige aan toe, waarmee het investeringsprogramma voor zoetwater voor de periode

2015-2021 op ongeveer € 0,5 miljard uitkomt. Daarnaast heeft de minister van de genoemde programmaruimte voorlopig € 200 miljoen gereserveerd als rijksbijdrage voor de meerkosten van rivierverruimingsmaatregelen. Over de regionale bijdragen aan dit soort maatregelen moet het komende jaar meer duidelijkheid over komen. Naast deze programmaruimte is er tot en met 2028 - inclusief de bijdragen van de waterschappen - ongeveer € 4 miljard beschikbaar voor het (nieuwe) Hoogwaterbeschermingsprogramma.

Rekening houdend met de tot en met 2028 beschikbare middelen en met de medefinanciering door provincies, gemeenten en waterschappen en uitgaand van de aanname dat de voeding van het Deltafonds op enig moment rechtevenredig wordt doorgetrokken, lijken de opgaven en de (potentieel) beschikbare middelen vooralsnog met elkaar in balans te zijn. Het lijkt dus mogelijk de gestelde doelen voor waterveiligheid en zoetwater in 2050 te realiseren: een veilige delta op basis van de nieuwe veiligheidsnormen en een robuuste zoetwatervoorziening. Of dit op tijd is en om een aanvaardbare termijn gaat, is wat de deltacommissaris betreft bij uitstek een politieke vraag.

Financieel beeld opgaven Deltaprogramma tot 2050 (in mld €)

Hoogwaterbeschermingsprogramma incl. nieuwe normspecificaties	circa € 15
Meerkosten rivierverruiming Rijntakken	circa € 1,3
Meerkosten rivierverruiming Maas	circa € 2,2
Zand	circa € 0,6 - 1
Zoetwater	circa € 0,8 - 1
Reservering overige projecten, areaalgroei, risico's	PM
Totaal benodigd	circa € 20 + PM

De kern van de

Deltabeslissingen en voorkeursstrategieën

Stuw bij Driel. Foto: Theo Bos

De deltacommissaris stelt vijf deltabeslissingen voor:

1. Deltabeslissing Waterveiligheid: een nieuwe aanpak voor de bescherming van mensen en economie tegen overstromingen
2. Deltabeslissing Zoetwater: een nieuwe aanpak voor het beperken van watertekorten en het optimaal benutten van zoetwater voor economie en nutsfuncties
3. Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie: een nieuwe en gerichte aanpak voor waterrobuuste en klimaatbestendige (her)ontwikkeling in bebouwd gebied;
4. Deltabeslissing Rijn-Maasdelta: structurerende keuzen voor waterveiligheid in de Rijn-Maasdelta
5. Deltabeslissing IJsselmeergebied: structurerende keuzen voor waterveiligheid en zoetwater in het IJsselmeergebied

In aanvulling hierop stelt de deltacommissaris keuzen voor de toepassing van zandsuppleties langs de kust voor: de Strategische beslissing zand.

En voorkeursstrategieën per gebied:

Voorkeursstrategieën geven een concrete, gebiedsgerichte invulling aan de deltabeslissingen en zijn door de regio ontwikkeld. De voorkeursstrategieën vormen het strategisch kompas voor de programmering van concrete uitvoeringsmaatregelen in het Deltaplan Waterveiligheid en het Deltaplan Zoetwater.

Voorkeursstrategieën zijn opgesteld voor en door zeven gebieden:

1. IJsselmeergebied
2. Rivieren
3. Rijnmond-Drechtsteden
4. Zuidwestelijke Delta
5. Kust
6. Waddengebied
7. Hoge zandgronden

Voorkeursstrategie IJsselmeergebied:

1. Spuien als het kan, pompen als het moet
2. Flexibel peilbeheer en inrichting IJsselmeer, Markermeer en de zuidelijke randmeren
3. Maatregelen in het regionaal watersysteem, om water efficiënter te gebruiken
4. Besparen gebruik bij eindgebruikers
5. Gericht investeren in waterveiligheid

Voorkeursstrategie Rivieren:

1. Dijkversterking en rivierverruiming in een krachtig samenspel
2. Bij de definitieve uitwerking van maatregelen – en daarmee van de keuze tussen dijkversterking en rivierverruiming – spelen de doelbijdrage, kosten, meekoppelingen medefinanciering, overige baten en effecten en draagvlak een rol
3. De Deltabeslissing Zoetwater vormt de basis voor de Voorkeursstrategie Zoetwater Rivieren. De daarin genoemde keuzen en maatregelen, vormen de basis voor het uitwerken van de voorzieningenniveaus in het rivierengebied

Voorkeursstrategie

Rijnmond-Drechtsteden:

1. Preventie als basis voor waterveiligheid
2. Steeds een optimale combinatie van preventieve maatregelen, stormvloedkeringen, dijken en rivierverruiming
3. Veiligheid en ruimtelijke ontwikkeling
4. Buitendijkse risico's beperken met regionaal maatwerk
5. Meerlaagsveiligheid
6. De Voorkeursstrategie Zoetwater bevat maatregelen voor een robuuster watersysteem en voor efficiënter watergebruik: uitbreiding calamiteitenaanvoer vanuit de Waal en het Amsterdam-Rijnkanaal (KWA), optimaliseren beheer Brielse Meer, slim watermanagement en zuiniger gebruik

Voorkeursstrategie Zuidwestelijke Delta:

1. Aanpak wordt gekenmerkt door innovatieve oplossingen met preventie als basis voor veiligheid
2. Oosterschelde, aangepast beheer kering, versterking en beheer dijken en aanpak zandhonger
3. Westerschelde, versterking en beheer dijken en optimalisatie van bagger- en stortstrategie Kust en Voordelta, zandsuppleties met pilots, onderzoek en monitoring
4. Belangrijke onderdelen van de Voorkeursstrategie Zoetwater in de Zuidwestelijke Delta zijn de strategische aanvoerroute via Biesbosch, Hollands Diep en Haringvliet; een robuust regionaal watersysteem en efficiënter watergebruik rondom het Volkerak-Zoommeer en een innovatieve strategie voor zuinig omgaan met water voor de Zeeuwse Eilanden en Zeeuws-Vlaanderen

Voorkeursstrategie Kust:

1. Doel is het realiseren van een veilige, economisch sterke en aantrekkelijke kust
2. Leidend principe is 'zacht waar het kan, hard waar het moet'

3. Uitgangspunt: het laten meegroeien van het kustfundament met de zeespiegelstijging
4. Veiligheidsopgaven en ambities voor ruimtelijke kwaliteit zoveel als mogelijk combineren

Voorkeursstrategie Waddengebied:

1. De kennis van het Waddengebied vergroten
2. Intergetijdengebied: meegroeien met de zeespiegelstijging

3. Primaire waterkeringen: innovatief en integraal
4. Integrale strategie per Waddeneiland: suppletiebeheer, dynamisch kustbeheer, kwelderontwikkeling, innovatieve dijkconcepten en rampenbeheersing

Voorkeursstrategie Hoge zandgronden:

De Deltabeslissing Zoetwater vormt het kader voor de voorkeursstrategie Hoge zandgronden. De hoofdlijnen van de

strategie zijn:

1. Water conserveren; besparen en vasthouden
2. Water aanvoeren
3. Watertekorten accepteren en daarop aanpassen

Meer informatie over deltabeslissingen en voorkeursstrategieën vindt u in [Deltaprogramma2015](#) en in de brochure [Werken aan de delta in de 21ste eeuw](#).

Dijkgraaf Oosters:

“De deltabeslissing Waterveiligheid is een grote stap voorwaarts in onze waterveiligheid”

“De deltabeslissing Waterveiligheid is de ruggengraat van het waterveiligheidsbeleid voor de toekomst. We hebben in gezamenlijk overleg in alle regio’s en met alle participanten (overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties) een normeringssystematiek ontwikkeld die veel meer rekening houdt met de gevolgen van een overstroming dan met de kans op een overstroming.”

Bij de huidige normering gaan we nog uit van dijkkringen met overal de zelfde normering. Maar zo’n dijkkring is niet op elke plek even kwetsbaar en dus is niet overal de zelfde normering noodzakelijk. Door uit te gaan van dijkvakken kan je beter rekening houden met de omstandigheden en werk je slimmer en efficiënter. Zo garandeer je preciezer en specifiekere waterveiligheid per dijktraject. Maar ook de uitvoering en bekostiging worden haalbaarder, omdat op andere onderdelen van een dijkkring minder werk hoeft te gebeuren om de basisveiligheid te garanderen. Dus dit is een grote stap voorwaarts.”

Een voorbeeld bij u in de buurt?

“Door meer te kijken naar de gevolgen van een mogelijke overstroming kom je bij ons al snel uit bij een stuk dijk tussen Capelle aan de IJssel en Rotterdam, want daarachter liggen diepliggende wijken. Als die dijk bezwijkt krijg je in korte tijd een enorme hoeveelheid water in de wijk en al snel ook in de rest van de Randstad. Die dijk

Hans Oosters, dijkgraaf Schieland en Krimpenerwaard en portefeuillehouder Waterveiligheid van de Unie van Waterschappen: “We gaan slimmer en efficiënter werken, daardoor worden de uitvoering en bekostiging haalbaarder en de waterveiligheid per saldo groter.”

behoorde daarom al tot de hoogst te beschermen gebieden en die hebben we dus al op de sterkte gebracht. Maar het is eigenlijk een bewijs dat als je ook de gevolgen meerekent voor slachtoffers, economische schade en vitale infrastructuur, je dus in bepaalde gebieden op hogere normeringen uitkomt dan dijken nu hebben.”

En behalve preventie?

“Naast preventie (de eerste laag) bestaat het denken over waterveiligheid ook uit maatregelen in de ruimtelijke ordening (de tweede laag) en rampenbeheersing (de derde laag). Die hebben ook hun effect op de haalbaarheid en financierbaarheid. Je kunt de gevolgen van een overstroming ook beperken

door maatregelen te treffen in de ruimtelijke ordening. Bouw bijvoorbeeld een nieuwe wijk wat hoger of anticipeer in ruimtelijke plannen op ruimte die nodig is voor dijkversterking of rivierverruiming. Het inzicht is dat we zo in veel gebieden nog veel kunnen winnen aan waterveiligheid. Daar ligt een opgave voor provincies, gemeenten en waterschappen, om daar heel hard aan te werken. En verder kun je, als er een overstroming heeft plaatsgevonden, door crisisbeheersing en evacuatie zorgen, dat er zo min mogelijk slachtoffers vallen en de economische schade wordt beperkt. Het samenspel van die drie lagen: preventie – ruimtelijke ordening – rampenbeheersing telt op tot de basisveiligheid van alle Nederlanders.”

Dijkgraaf Gerard Doornbos:

“De beschikbaarheid van kwalitatief goed zoetwater is aantoonbaar van invloed op de economie.”

Gerard Doornbos, dijkgraaf hoogheemraadschap Rijnland: “We moeten per regio het voorzieningenniveau voor zoetwater met elkaar bespreken, maar ook hoe we de situatie liever zouden zien.”

“In Nederland hebben we de neiging om bij het anticiperen op klimaatveranderingen onmiddellijk te kijken naar waterveiligheid. Maar klimaatverandering heeft ook vergaande gevolgen voor de beschikbaarheid van kwalitatief goed zoetwater. Het is heel nuttig geweest om dat in het zelfde traject te hebben meegenomen en ons niet te hebben beperkt tot veiligheid.”

“We hebben zoetwater voor een breed scala van functies nodig: voor de industrie, als koel- of spoelwater; voor de natuur, die is gevoelig voor de beschikbaarheid en kwaliteit van water; maar ook voor de land- en tuinbouw en bijzondere teelten die

we hier hebben. Die belangen blijken veel groter dan mensen denken.”

Wat moet er gebeuren?

“In de Deltabeslissing Zoetwater stellen we voor de beschikbaarheid van zoetwater per regio aan te geven, want per regio verschilt de situatie nogal. Hoe staan we er precies voor? Is er sprake van krapte? Wie kan waarop rekenen?

In laag Nederland, zoals mijn eigen waterschap Rijnland, is het hele gebied bedekt met peilbesluiten. Al die polders hebben een eigen waterpeil, dat door gemalen in stand wordt gehouden. Dat laat eigenlijk al zien hoe het zogenoemde

voorzieningenniveau in elkaar zit. Maar in hoog Nederland is dat heel anders, simpelweg omdat het niet nodig was al die waterpeilen op elkaar af te stemmen, maar ook omdat daar weer andere instrumenten en systemen nodig zijn.

We moeten het voorzieningenniveau met elkaar bespreken, maar ook hoe we de situatie liever zouden zien. Wat kunnen we daar aan doen? En als je dan iets anders wilt, wie moet dat dan betalen? Is dat nog steeds een publieke verantwoordelijkheid of kan het bedrijfsleven zelf voorzieningen treffen? Die discussie ‘publiek of privaat?’ moet je voeren. En kunnen gebruikers misschien minder of efficiënter zoetwater gebruiken? In de land- en tuinbouw bijvoorbeeld, liggen hiervoor nog veel mogelijkheden.

Ook moet je gaan nadenken over functie-toedeling in zo’n gebied. Waar maak je tuinbouw, waar leg je een industriegebied aan en waar een nieuwe woonwijk? Dat heeft grote gevolgen voor de eisen die er aan de zoetwatervoorziening moeten worden gesteld, dus hoe ga je dat regelen in een bepaald gebied?”

En internationaal?

“Een organisatie als de OESO komt tot de conclusie dat water een economisch belang heeft, dat geldt dan zeker voor ons landje, waar water zo’n belangrijke rol speelt. We moeten daar dus adequaat op inspelen. Dat geeft ons kansen in onze internationale concurrentiepositie. Laten we die vooral benutten. Internationaal wordt er erg naar Nederland en de waterschappen wordt gekeken. Onze technieken en manieren van aanpak vindt men internationaal heel interessant. Omdat we niet wachten tot we een ramp hebben, maar anticiperen op de lopende veranderingen.”

Burgemeester Heidema: “Elkaar enthousiasmeren is het allerbelangrijkste”

“Ruimtelijke adaptatie betekent dat je met een klimaatbestendige en waterrobuuste bril naar ruimtelijke ordening kijkt. Hoe kunnen we het stedelijk gebied het beste inrichten, zodat het in 2050 beter is opgewassen tegen weersextremen? En hoe kunnen we een gebied zo inrichten dat bij een onverhoopte dijkdoorbraak de schade en maatschappelijke ontwrichting zo beperkt mogelijk blijft? In de Delta-beslissing Ruimtelijke adaptatie is afgesproken dat overheden op zowel Rijks-, provincie- als gemeenteniveau tot 2020 hun (ruimtelijke) beleid gaan aanpassen.”

“In de aanloop naar deze beslissing is het [Manifest Klimaatbestendige Stad](#) opgesteld. Dat beschrijft wat zo’n klimaatbestendige stad inhoudt en wat ervoor nodig is. Om ook andere partijen te binden worden met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties Intentieverklaringen Ruimtelijke Adaptatie gesloten.”

Als u terugkijkt op de totstandkoming van de deltabeslissing en het manifest?

“Dat was heel uitdagend. Extreme situaties hebben in ons denken over ruimtelijke inrichting (nog) geen vaste plek. Met weersextremen of een dijkdoorbraak wordt nauwelijks rekening gehouden en het denken vanuit een ramp maakt veel los bij mensen. Die onbekendheid zorgde overigens wel voor veel animo, iedereen wilde graag meedoen. En mede dankzij de inspirerende voorbeelden is de eerste stap naar een denkslag gemaakt.”

Wat zijn inspirerende voorbeelden?

“Rotterdam tikkert enorm aan de weg. Er is grondig geanalyseerd wat de klimaatverandering voor de stad betekent en er zijn maatregelen bedacht, zoals het integreren van water in de woonomgeving in Rotterdam-Zuid. Hier in Deventer zijn wadi’s aangelegd in wijken die regelmatig last hadden van water in de straat. Dit zijn

Andries Heidema, lid van de stuurgroep Nieuwbouw en Herstructurering en burgemeester Deventer: “Ruimtelijke adaptatie: een nieuwe, uitdagende manier van kijken naar ruimtelijke inrichting.”

lage gedeeltes in het openbaar gebied, die tijdens hevige regenval soms vol komen te staan met water. Leuk om te spelen, goed voor de natuur en droge voeten op straat. Veel gemeenten moeten echter nog beginnen met nadenken. Zijn ziekenhuizen bereikbaar bij wateroverlast? Ligt een energiecentrale hoog genoeg? Hoe zit het met compleet ‘versteende’ wijken, waar de temperatuur kan oplopen als het wekenlang niet regent? Als zo’n wijk aan renovatie of sloop toe is, dan is dat een uitgelezen moment om meer groen en water aan te leggen. Ook individuele inwoners kunnen bijdragen. Denk bijvoorbeeld aan de vele betegelde achtertuinen, waar het water niet weg kan. Hoe kun je mensen inspireren tot een ander tuinontwerp?”

Hoe nu verder?

“Ruimtelijke adaptatie moet op de ambtelijke en bestuurlijke agenda gezet worden. Als stuurgroep Nieuwbouw en Herstructurering zullen we de overheden blijven ‘opjuinen’ om hun verantwoordelijkheid te pakken. Voor individuele gemeenten komt het vooral neer op bewustzijn kweken en concrete tools aanreiken. Ruimtelijke adaptatie moet makkelijk en leuk gemaakt worden. Elkaar enthousiasmeren met [mooie praktijkvoorbeelden](#) is het allerbelangrijkste. Sommige provincies en gemeenten zijn heel ver. Die zijn supertrots en dragen hun verhaal graag uit. En uiteraard zullen wij als stuurgroep monitoren of het enthousiasme ook tot resultaten leidt.”

Gedeputeerde Boerman:

“We hebben gekeken naar het belang van het IJsselmeer als geheel”

Bert Boerman, gedeputeerde provincie Overijssel: “We moeten met elkaar in gesprek blijven.”

“De afgelopen periode hebben we een gezamenlijk gedragen peilbeheer voor het IJsselmeergebied ontwikkeld. Dat vind ik heel bijzonder. Mijn hartekreet zou zijn dat we ook in de uitvoering met elkaar in gesprek blijven.”

Gedeputeerde van Overijssel Bert Boerman, was samen met dijkgraaf Hetty Klavers voorzitter van het Bestuurlijk Kernteam IJsselmeergebied, dat voor de uitvoering van de deltabeslissing alvast is getransformeerd tot Bestuurlijk Platform IJsselmeergebied.

Belang van de Deltabeslissing IJsselmeergebied?

“Het belang van de Deltabeslissing

IJsselmeergebied is vooral om waterveiligheid en zoetwatervoorziening te garanderen. Hoe kunnen wij hier ook op termijn veilig wonen en werken, en hebben we genoeg zoetwater voor drinkwater, landbouw, scheepvaart en recreatie? Het IJsselmeergebied beslaat zes provincies, zeven waterschappen en 48 gemeenten en heeft een landelijke functie. In de Wieden-Weerribben, aan de monding van het IJsselmeer, moet het water goed kunnen worden afgevoerd. Maar tegelijkertijd willen we dat water kunnen vasthouden in droge perioden voor natuurgebieden en de achterliggende hoge zandgronden, waar dan vaak een tekort aan water is. Behalve vasthouden en water geleidelijker afvoeren, willen we water besparen. Dat begint

natuurlijk bij een efficiëntere benutting door de gebruikers.”

Wat zijn de plannen?

“In de Deltabeslissing IJsselmeergebied stellen we een flexibel peil voor in IJsselmeer, Markermeer en de Zuidelijke randmeren dat past bij de omstandigheden en functies van dat moment. Daar moeten we ook de regionale wateren goed op laten aansluiten. De Veluwerandmeren zijn van belang voor de veiligheid, maar ook de zoetwatervoorziening én de recreatie. Daar veranderen we het peil niet van.

Te veel water wordt nu via het IJsselmeer afgevoerd naar zee, door natuurlijk verval. Als op termijn het waterpeil van de zee hoger wordt, kunnen we niet meer spuien, maar moeten we gaan pompen. Daarom zeggen we: ‘Spuien als het kan, pompen als het moet.’

Als het gaat om de waterveiligheid willen we het eerst investeren in plaatsen waar de risico's het grootste zijn. Dat is de kop van de IJssel-Vechtdelta en bij Almere. Daar liggen ook grote economische belangen. Uiteindelijk is ons grote doel een veilig en veerkrachtig IJsselmeergebied.”

Hoe nu verder?

“De afgelopen tijd hebben overheden, adviesbureaus, Rijkswaterstaat, provincies, gemeenten, waterschappen veel kennis en kunde over water vergaard. Individuele belangen zijn opzij gezet. We hebben gekeken naar het belang van het IJsselmeer als geheel. Zo zijn we gekomen tot een breed gedragen strategie die nu voorligt in de deltabeslissing. Nu moeten we goed blijven monitoren of we de juiste dingen doen, zodat we zijn voorbereid op mogelijke situaties en omstandigheden. En we moeten met elkaar in gesprek blijven. Dat is voor mij de kern.”

Burgemeester Aboutaleb:

“Gezamenlijk richten op de inhoud en niet de belangen”

“In de regio Rijnmond-Drechtsteden komt veel samen. Er wonen meer dan anderhalf miljoen mensen, één van de grootste havens ter wereld ligt hier met een groot belang voor de nationale en Europese economie, er is veel natuur- en cultuurhistorische waarde én dit allemaal in een groot deltagebied, waar het water veel kansen biedt, maar ook een bedreiging kan zijn. Gezamenlijk zijn we hier tot een breed gedragen advies aan de deltacommissaris gekomen over hoe we die mensen en die waarde achter én voor onze dijken beschermen tegen de gevolgen van de klimaatverandering.”

“Actie zonder dat er een ramp heeft plaatsgevonden. Met de Deltabeslissing Rijn-Maasdelta nemen we een besluit voor de lange termijn zonder dat we precies kunnen voorspellen hoe de wereld er over vijftig jaar uitziet. Dat is een prestatie van formaat waarop wij en de deltacommissaris trots kunnen zijn.”

Terugkijkend op de totstandkoming van de deltabeslissing?

“Dat proces was uniek. Er is een vraag gesteld aan de regionale partijen om samen met het Rijk tot een langetermijnstrategie te komen en daarin vanaf het begin alle belanghebbenden te betrekken. Dat was experimenteren, zoeken naar de verbinding en gebruiken van de kennis en ervaring die elke partij heeft, maar heeft opgeleverd dat de voorgestelde strategie ook hún strategie is geworden. Vanaf de start heb ik erop gehamerd dat we ons gezamenlijk richten op de inhoud en niet op de belangen. Geen discussies over geld en verantwoordelijkheden voordat we samen onderzocht hebben wat nodig is, wat kan en wat kansen biedt voor de regio. Het beschermen van de inwoners en de economische waarde in deze regio staan centraal en als we daarmee ook (ruimtelijke en economische) waarde kunnen toevoegen, hebben we het goed gedaan.”

Burgemeester Ahmed Aboutaleb van Rotterdam en voorzitter van de stuurgroep Rijnmond-Drechtsteden: “De samenwerking van de afgelopen jaren, gericht op beleidsvorming, heeft de basis heeft gelegd voor een nieuwe vorm van samenwerking in de uitvoering.” Foto: Gemeente Rotterdam – Marc Nolte.

Die waarde is zeker ook toegevoegd in de relaties tussen alle partners die hun steentje hebben bijgedragen. We kennen elkaar beter, weten wat we van elkaar kunnen verwachten en dat geeft mij veel vertrouwen dat we de voorgestelde aanpak ook gaan realiseren met elkaar.”

Verwachtingen en hoop voor de toekomst?

“De samenwerking van de afgelopen jaren, gericht op beleidsvorming, heeft de basis gelegd voor een nieuwe vorm van samen-

werking in de uitvoering. Die zullen we verder moeten uitvinden en ook dat zal niet altijd even makkelijk zijn. Elke organisatie heeft zijn eigen ‘verworvenheden’, werkwijzen en belangen, maar uiteindelijk doen we het voor de Nederlanders die wonen en werken in deze dichtbevolkte delta. Over waterveiligheid en zoetwatervoorziening mag je niet soebatten. Samen de handen uit de mouwen steken is voorwaarde om Nederland en deze delta veilig en leefbaar te houden. Ik heb er alle vertrouwen in dat ons dat gaat lukken.”

Gedeputeerde Weber:

“Veiligheid en zoetwater zijn cruciaal voor deze regio”

Gedeputeerde Zuid-Holland, Han Weber, voorzitter van de Stuurgroep Zuidwestelijke-Delta. “Niet dat het nú onveilig is, maar we moeten zorgen dat het ook mórgen veilig is.” Foto: Provincie Zuid-Holland – Kick Smeets

“Het belang van de deltabeslissingen? De Zuidwestelijke Delta is het grootste deltagebied van Europa. De Rijn, Maas en Schelde monden uit in dit gebied en zijn verbonden met de Noordzee. De invloed vanuit zowel de zee en de rivieren is groot. Denk maar aan de watersnoodramp van '53 die hier heeft plaatsgevonden. Waterveiligheid is voor ons een ontzettend belangrijk thema. En wat zoetwater betreft, is hier een enorm belang van voldoende zoetwater voor de economie. Niet alleen voor de mainport (de Rotterdamse haven), maar ook voor de ‘greenport’ (de land- en tuinbouw) en de natuur.”

“Terugkijkend op het Deltaprogramma zie ik verschillende verdiensten. Het Deltaprogramma is niet van bovenaf opgelegd, maar een nationaal programma met nauwe samenwerking tussen niet alleen alle overheidslagen, maar ook en veel breder, met organisaties, als LTO (land- en tuinbouw), VNCI (industrie) en de drinkwaterbedrijven. Daardoor is alles wat nu aan het parlement geadviseerd wordt, gedragen en dat bevordert een vlotte uitvoering. Ook: de hoeveelheid kennis die we hebben verzameld! Er is heel goed gekeken naar alle waterzaken en wat er nodig is. Dat heeft geresulteerd in

voorkeursstrategieën. Maar het allerbelangrijkste is dat we dit keer de ramp vóór zijn, in plaats van te reageren op een ramp. Dat is uniek van dit Deltaprogramma en in de hele wereld.”

De kern van de deltabeslissingen?

“Het borgen van de zoetwateraanvoer voor West Nederland, door minder afhankelijk te zijn van de invloed van de zee. Om verzilting tegen te gaan, moeten we de zoetwatervoorziening anders organiseren. Naast het zoet houden van het Brielse meer, is dat bijvoorbeeld de ‘kleinschalige’ zoetwateraanvoer vanuit Gouda, die cruciaal is voor de zoetwatervoorziening van heel het westen, tot het Noordzeekanaal. Wat veiligheid betreft moeten we aandacht hebben voor de waterveiligheid in het Oosten van onze provincies (Krimpenerwaard, Vijfheerenland en het Eiland van Dordt). Dank zij alle kennis die we hebben vergaard, weten we dat de problemen zich vooral dáár gaan voordoen. Niet dat het daar nú onveilig is, maar we moeten zorgen dat het er ook mórgen veilig is, dus moeten we nu plannen maken om er de rivierdijken te versterken.”

Aandachtspunt voor het vervolg?

“Behouden van het nationale karakter van het Deltaprogramma. Blijven kijken of je gebiedsopgaven met elkaar kunt verbinden, bijvoorbeeld dijkversterking aan andere ruimtelijke opgaven, zoals natuuropgaven. De provincies spelen op dat domein bij uitstek een rol. Wij gaan er als regisseur voor zorgen dat alle partijen daar ook bij betrokken zijn.”

De deltacommisaris blijft cruciaal om het onderwerp op de nationale agenda te houden, bovendien kan hij helpen, als het in de uitvoering wat stroef verloopt. Door partijen erop aan te spreken dat er wel geleverd moet worden. Die functie moet voorlopig zeker blijven bestaan.”

Kwartiermakers bereiden nieuwe fase Deltaprogramma voor

Als de Tweede en Eerste Kamer een besluit hebben genomen over de deltabeslissingen en voorkeursstrategieën die onlangs aan het parlement zijn aangeboden, breekt een nieuwe fase aan voor het Deltaprogramma en is een nieuwe organisatie nodig. Kwartiermakers moeten ervoor zorgen dat elk gebied zo snel mogelijk operationeel is, zodat het Deltaprogramma zoveel mogelijk 'dóór kan'.

De afgelopen vijf jaren is hard gewerkt aan en toegewerkt naar vijf deltabeslissingen en zeven voorkeursstrategieën, waarin hoofdkeuzes zijn uitgewerkt om er voor te zorgen dat ons land ook de komende eeuw veilig is voor water en dat we genoeg zoetwater hebben en houden. De deltabeslissingen geven de kaders voor de maatregelen die Nederland hiervoor inzet, op korte én op lange termijn. Het gaat om de deltabeslissingen voor waterveiligheid, zoetwaterstrategie, ruimtelijke adaptatie, Rijn-Maasdelta en IJsselmeergebied. De voorkeursstrategieën die door de deelprogramma's zijn uitgewerkt geven richting aan de maatregelen.

Die deltabeslissingen en voorkeursstrategieën vormen de kern van het Deltaprogramma 2015, dat met Prinsjesdag aan de Staten-Generaal is aangeboden. De deltacommisaris doet daarin ook een voorstel voor de inrichting van de organisatie voor het vervolg. Kern hiervan is dat de intensieve samenwerking tussen Rijk en regio, die veel waardering geniet, wordt voortgezet (zie voor een uitgebreid overzicht van de plannen voor de nieuwe organisatie [DeltaNieuws nr. 3 \(2014\)](#), p. 4. De komende jaren ligt het accent van het Deltaprogramma op het uitwerken van de genomen besluiten, de verdere ontwikkeling van de adaptieve aanpak en de uitvoering van maatregelen in de verschillende regio's. Tijdens het Nationaal Bestuurlijk Overleg (het overleg tussen

De intensieve samenwerking in het Deltaprogramma tussen regio's en Rijk, die veel waardering krijgt, wordt ook in de komende fase voortgezet. Foto: Tineke Dijkstra, Waterberging in de Soestpolder bij Burgum.

minister, betrokken bestuurders en deltacommisaris) is aangegeven dat het belangrijk is dat de nieuwe organisatie zo snel mogelijk operationeel is, zodat het werk zo ongehinderd mogelijk door kan gaan.

Nieuwe organisatie

Na 2014 blijft een nationale aanpak essentieel, met ruimte voor regionale invulling en betrokkenheid van alle partijen. Gedeelde verantwoordelijkheid en gedeeld eigenaarschap van Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen vormen de basis van deze aanpak. Dit past bij de huidige verantwoordelijkheidsverdeling van deze partijen en is in lijn met het Bestuursakkoord Water. De Stuurgroep Deltaprogramma blijft belangrijk voor de nationale bestuurlijke inbedding en de advisering van de deltacommisaris. Ook de regionale bestuurlijke verbanden van deze overheden blijven in de volgende fase van

groot belang, om de deltaopgaven in samenhang met andere gebiedsopgaven te kunnen bespreken. De intensiteit van de opgaven en de uitwerking daarvan de komende jaren verschilt per gebied en daarmee kan ook de bestuurlijke inzet per regio in zwaarte verschillen. Ieder gebied kiest daarom zelf een passend (interbestuurlijk) verband, waarbij de betrokken overheden ook de professionele en inhoudelijke ondersteuning organiseren.

Voor de nieuwe organisatie zijn de volgende ontwerpcriteria de basis:

1. Het belang en de meerwaarde van een nationaal programma in stand houden, door intensieve interactie tussen Rijk en regio op basis van gezamenlijke doelen;
2. Ruimte en water verbinden en meekoppelkansen realiseren, onder meer door middel van adaptatiestrategieën, lokaal, regionaal en nationaal;
3. Adaptief maatregelen programmeren,

- met aandacht voor de lange termijn;
4. Link leggen met bestaande interbestuurlijke overleggen;
 5. Link leggen met bestaande en nieuwe uitvoeringsorganisaties voor waterveiligheid en zoetwater;
 6. Voortdurend uitwisselen van realisering, beleidsontwikkeling en monitoring.

Kwartiermakers

Om de organisatie vorm te geven is voor elk gebied een kwartiermaker benoemd, die als opdracht heeft de organisatie van het interbestuurlijke overleg voor het Deltaprogramma vorm te geven. De kwartiermaker is ambtelijk en bestuurlijk het centrale aanspreekpunt in het gebied. De interbestuurlijke verbanden sturen op voortgang, onderlinge samenhang en de

koppeling van ruimte en water, met als doel het realiseren van de voorkeursstrategie van het gebied, zoals verwoord in het Deltaprogramma 2015. De meeste kwartiermakers zijn al benoemd en aan het werk en het streven is dat de nieuwe organisatie per 1 januari 2015 'staat'.

De staf die de deltacommissaris ondersteunt bij zijn wettelijke taken blijft compact en moet zorgen voor de verbinding tussen de regio's onderling, tussen regio's en Rijk en tussen veiligheid, zoetwater en ruimtelijke adaptatie. Liaisons van de staf deltacommissaris onderhouden contacten met de (regionale) interbestuurlijke verbanden en alle betrokken partijen. De deltacommissaris en zijn staf bewaken samenhang, integraliteit en consistentie bij het

uitwerken van de deltabeslissingen en voorkeursstrategieën, de voortgang van het uit te voeren programma en de kennisagenda en rapporteren hierover via het jaarlijkse Deltaprogramma aan het kabinet. Met Prinsjesdag heeft het kabinet het voorstel met haar reactie aan de Staten-Generaal aangeboden.

Overleggen

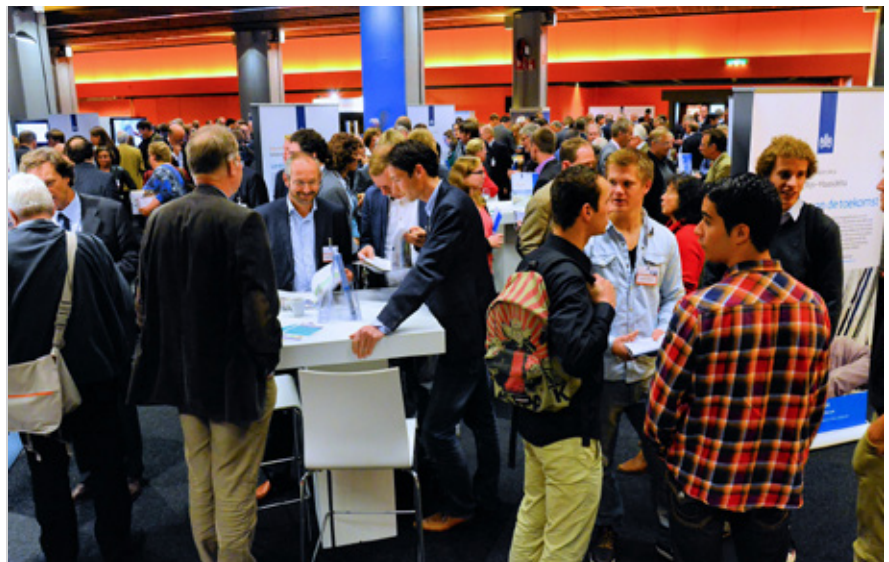
In de volgende Stuurgroep Deltaprogramma op 27 november, zal de stand van zaken van de overgang naar de nieuwe organisatie aan de orde komen. In het voorjaar 2015 wil de minister in een informele bijeenkomst met de stuurgroep Deltaprogramma ook stil staan bij de voortgang.

6 November in Amersfoort: Vijfde Nationaal Deltacongres

Wilt u alles weten over de deltabeslissingen en de voorkeursstrategieën uit Deltaprogramma 2015? Kom dan naar het Vijfde Nationaal Deltacongres op 6 november vanaf 10.00 uur in De Rijtuigenloods in Amersfoort.

Jaap Schoof, oud-directeur van het Watersnoodmuseum, en Nina ter Horst, jeugdijkgraaf, geven de aftrap voor het ochtendprogramma. Op de Deltaparade worden de deltabeslissingen en voorkeursstrategieën gepresenteerd en is er de hele dag volop tijd en gelegenheid, om op inspirerende en informele wijze kennis en ervaringen uit te wisselen. Verder zijn er diverse 'breakoutsessies', waarin u zich kunt laten informeren over de deltabeslissingen en is er ruimte om met elkaar van gedachten te wisselen. Ook zijn er mogelijkheden om mee te gaan op een excursie over ruimtelijke adaptatie en voor een ontmoeting met de deltacommissaris.

Minister van Veiligheid en Justitie, Ivo Opstelten, opent het middagprogramma. Tijdens de borrel om 16.00 uur kunt u in een stimulerende setting met de andere

Het Deltacongres van vorig jaar werd druk bezocht.

leden van de deltacommunity terugblikken op de afgelopen jaren van werken aan het Deltaprogramma, maar ook van gedachten wisselen over 'hoe verder?'

Meer weten of aanmelden?

Voor het programma van de dag, zie [hier](#). In oktober komt het gedetailleerde

programma met nadere informatie over de breakoutsessies en de excursies online. Uitnodigingen en programma zijn inmiddels verstuurd. Maar heeft u geen uitnodiging ontvangen en wilt u graag deelnemen aan het Vijfde Nationaal Deltacongres, geef u dan op via bovenstaande website.

Nog meer over het Deltaprogramma 2015

Op de website van de deltagcommissaris kunt u downloaden:

- [Deltaprogramma 2015](#), het rapport dat het kabinet op Prinsjesdag aan het parlement heeft aangeboden;
- De [animatiefilm Deltabeslissingen](#) met korte uitleg over het Deltaprogramma en de deltabeslissingen;
- De brochure [Werken aan de delta in de 21e eeuw](#), voor mensen die willen kennismaken met het Deltaprogramma en de deltabeslissingen.

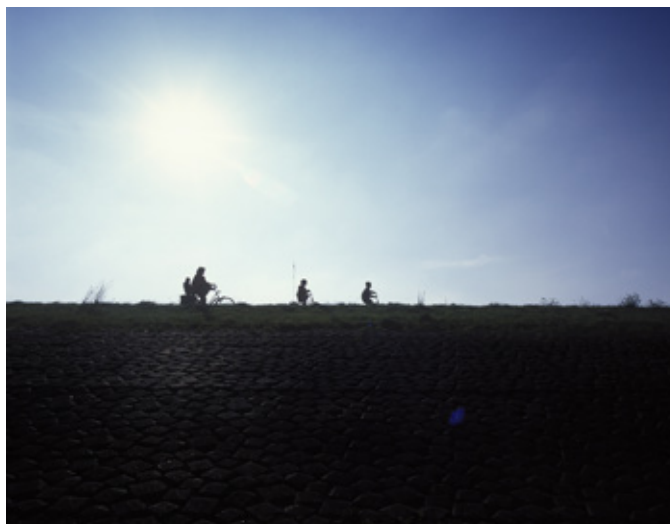

Foto: Tineke Dijkstra

Agenda

Belangrijke data Deltaprogramma

2014

24-26 September	Congres Delta's in Times of Climate Change II, Rotterdam
29 September	Gebiedsoverleg Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden, Rotterdam
9 Oktober	Festival Ruimtelijke Adaptatie, Utrecht
9 Oktober	Markeerbijeenkomst Kustcommunity in Provinciehuis Zuid-Holland, om nieuwe fase formeel en feestelijk te markeren. Aanmelden en meer info: kwartiermakersteam.kust@nairi-oms.nl
29 Oktober	Stuurgroep Zuidwestelijke Delta
6 November	Vijfde Nationaal Deltacongres, Amersfoort
27 November	Stuurgroep Deltaprogramma
27 November	Bestuurlijke conferentie Zoetwater

Dit is DeltaNieuws nummer 4 (4e jaargang), de nieuwsbrief van het Deltaprogramma. Met DeltaNieuws kunt u de ontwikkelingen binnen het Deltaprogramma volgen, met als resultaat de rapportage met definitieve voorstellen voor deltabeslissingen en voorkeursstrategieën, die met Prinsjesdag 2014 aan het parlement is aangeboden.

Deltaprogramma

Doel van het Deltaprogramma is om Nederland ook voor de volgende generaties te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor voldoende zoetwater.

Het Deltaprogramma is een nationaal programma. Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen werken hierin samen met inbreng van de maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en kennisinstituten.

Wilt u reageren of zich afmelden als abonnee?
Mail naar nieuwsbrief@deltacommissaris.nl

Dit is een uitgave van het
Deltaprogramma
Postbus 90653 2509 LR DEN HAAG

www.rijksoverheid.nl/deltaprogramma of www.deltacommissaris.nl
September 2014

Foto voorpagina: Het wad gezien vanaf de Noordzee met op de achtergrond Terschelling. Foto: Ivo Vrancken